

- (15) a. El ferrer clava cops de mall al ferro roent
 b. A què clava cops de mall el ferrer?
 c. A la fornal, el ferrer clava cops de mall
 d. * A què clava cops de mall el ferrer?

4. La coordinació, possible només entre elements de la mateixa classe, ens suggereix encara un altre argument en aquest sentit. És evident, segons es desprèn de (16), que la tanmateix gramatical coordinació de locatius esdevé agramatical en el cas de la coordinació d'un locatiu amb un complement conflictiu:

- (16) a. La damisella fa calats al balneari i a la platja

- b. * La damisella fa calats al mocador i al balneari

Per altra banda, (17) ens mostra que la coordinació d'un complement conflictiu amb un datiu és perfectament gramatical:

- (17) La damisella fa petons al jovencell i al mocador

Em sembla que els fets acabats d'exposar permeten de concloure que, en català, es distingeix l'objecte indirecte animat, que es pronominalitza per *li/els*, de l'objecte indirecte inanimat, el qual es pronominalitza per *hi*.

GEMMA RIGAU I OLIVER

El premi «Víctor Català»: una aproximació al conte català sota el franquisme, per Enric Bou.

Per tal d'obrir un possible debat sobre la narrativa catalana m'ha semblat convenient portar a aquestes pàgines una sèrie de notes sobre l'evolució del conte català, de la postguerra ençà, prenent com a punt de referència un dels premis literaris dedicats al conte que més ressò han tingut en totes les terres catalanes. Ara que sembla tancada una etapa de la nostra història recent, potser és arribat el moment d'iniciar reflexions com la present que, amb els inconvenients deguts a les limitacions d'espai i a la poca distància històrica, poden suggerir un camí per contribuir a l'anàlisi de l'evolució de la cultura catalana durant aquesta època difícil. Aquesta nota pretén, per tant, indicar algunes línies de treball, segons les quals es pugui estudiar el conte català contemporani, o, si més no, reclamar l'atenció sobre un gènere de les nostres lletres bastant oblidat.

El conte ha estat considerat durant molt temps com un gènere literari menor,¹ el germà petit de la novella. Alguns autors consideren que són contes aquelles provatures

realitzades que, per alguna raó desconeguda, no han arribat a convertir-se en novel·les.² Estiguem o no d'acord amb aquesta teoria, cal reconèixer que els estudis crítics dedicats al conte són menys nombrosos que els dedicats a la novella, i la nostra literatura no és una excepció. Pocs són els autors de contes com Julio Cortázar, que, a més d'escriure'n, ha teoritzat sobre el gènere i en reivindica la importància.³

Des de la publicació, l'any 1950, de l'*Antologia de contistes catalans 1850-1950*, de Joan Triadú,⁴ pocs (o cap) han estat els es-

2. Vegeu, per exemple, les declaracions de Gabriel Janer Manilla recollides per Guillem Jordi GRAELLS, *La nova nit de Santa Llúcia*, «Serra d'Or», XIV (1972), p. 22.

3. Julio CORTÁZAR, *El poeta, el narrador, el crítico*, dins Edgar Allan POE, *Ensayos críticos* (Madrid, 1973). «La eficacia de un cuento depende de su intensidad como acaecimiento puro, es decir, que todo comentario al acaecimiento en sí (y que en forma de descripciones preparatorias, diálogos marginales, consideraciones a posteriori alimentan el cuerpo de una novela y de un mal cuento) debe ser radicalmente suprimido. Cada palabra debe confluír, concurrir al acontecimiento, a la cosa que ocurre, y esta cosa que ocurre debe ser sólo acaecimiento y no alegoría» (ps. 34-35).

4. Joan TRIADÚ, *Antologia de contistes catalans. 1850-1950* (Barcelona 1950).

tudis globals dedicats al tema.⁵ En el camp dels estudis crítics sobre la literatura catalana hi ha un buit bastant important en l'atenció dedicada al gènere. El problema és, en part, explicable: han existit durant una sèrie d'anys unes «condicions objectives» que han impedit el normal desenvolupament de la literatura catalana i, de retruc, l'exercici d'una crítica àmplia que tracti tots els gèneres d'una manera global. A més, en el cas del conte, s'afegeix el fet que els principals autors són, abans o després, autors també de novel·les, i sempre es fa referència a ells per la seva producció novellística, i no per la seva producció de contes.

El conte, que té com a característica (no sempre) la curta extensió, ofereix la possibilitat d'ésser donat a conèixer mitjançant publicacions periòdiques, possibilitat no massa explotada en els diaris i revistes que actualment es publiquen, totalment o parcialment, en llengua catalana, excepció feta d'algunes revistes de difusió minoritària.⁶

A Catalunya els contes es publiquen normalment sota la forma de volum complet, sovint premiat en algun concurs. Un d'aquests concursos, potser el més conegut, és el premi «Victor Català» de contes, convocat periòdicament, des de l'any 1953, per l'Editorial Selecta. Aquest premi ha tingut una dotació econòmica molt modesta,⁷ sobretot si la comparem amb la d'alguns premis de novel·la, com ara el «Sant Jordi», i aquest fet ha estat sistemàticament criticat pels guanyadors.⁸ Hi ha un altre punt conflictiu en les bases del premi: l'extensió exigida. Joan Triadú i Maria Aurèlia Capmany des de la seva condició de crític i membre del jurat, respectivament, han criticat el fet que no es concedís el premi al conte individualitzat, sinó al recull de contes, d'extensió aproximada de 150-200 fulls de mida holandesa. Això provoca la presentació al premi de

reculls desiguals, que fan, sovint, de coixi d'un sol conte.⁹

Malgrat tot, el premi, concedit sense interrupció des de l'any 1953, ens presenta una panoràmica força acceptable d'allò que ha estat el conte a Catalunya durant aquest temps d'anormalitat político-lingüística. En general, la composició dels jurats s'ha fet a base d'escriptors catalans reconeguts (especialment en les primeres edicions), crítics en actiu, guanyadors del premi i personatges lligats a l'editorial que el concedeix.¹⁰ És vulgui o no, aquí han trobat la fama i el reconeixement públic alguns escriptors que més tard s'han dedicat a conrear la novel·la. No és el meu propòsit estudiar la psicologia de l'«escriptor de premis», ni els mecanismes sociològics que comporta la literatura i el muntatge editorial que hi creix paral·lelament. Tan sols indicar que, per a molts narradors, aquest premi ha significat la seva reincorporació a la cultura catalana i, per a altres, la possibilitat de donar-se a conèixer, d'obrir-se un camí.

Tot i el risc evident de caure en esquematismes, pot centrar-se l'estudi de l'evolució del conte català, durant aquest temps que comprèn la concessió del premi «Victor Ca-

9. Joan TRIADÚ, *Panorama de narració breu: sàtires i somnis*, «Serra d'Or», XIII (setembre 1971), ps. 609-610; del mateix, *El conte, gran desheretat de l'edició catalana. Panorama de narració breu*; Guillem Jordi GRAELLS, a *La nova nit de Santa Llúcia*, recull d'unes declaracions de M. A. Capmany: «Vull aprofitar aquesta ocasió per dir que trobo absurd que siguin exigits dos-cents holandesos. Em sembla que això obliga a farcir els reculls innecessàriament, per tal d'arribar al límit.»

10. Aquest punt és una mica difícil d'estudiar perquè l'arxiu de l'editorial sobre el «Victor Català» no és complet. De tota manera cal donar les gràcies al senyor Vernis, gerent de l'editorial, que m'ha proporcionat, malgrat les limitacions, les dades més completes. El primer jurat, format per J. E. Martínez Ferrando (president), Miquel Llor, Joan Oliver, Joan Triadú i Josep Miracle (secretari), canvià l'any 1955 amb la substitució de Joan Oliver per Maurici Scrahima. El 1960, Caterina Albert n'és la presidenta d'honor, i el jurat el formen Miquel Llor (president), Rafael Tasis, Gonçal Lloberes, Joan Ruiz i Calonja i Josep Miracle (secretari). De manera indicativa, en els anys següents, les variacions de membres del jurat més significatives són: la inclusió, l'any 1964, de Pere Calders i de Josep M. Espinàs, guanyadors del premi el 1954 i el 1958, respectivament; el canvi de Josep Miracle per Josep Faulí l'any 1967; la introducció, l'any 1969, d'Aurora Bertrana, presidenta, que substitueix Pere Calders, i de M. A. Capmany. En els darrers anys, des del 1973, el jurat ha restat gairebé invariable, fins a l'última edició, l'any 1976: M. A. Capmany, Leandre Amigó, Víctor Mora, Vicenç Ricra Llorca i Fèlix Cucurull.

5. En l'obra més voluminosa publicada en els darrers anys, *Literatura catalana contemporània* (Barcelona 1972), de Joan FUSTER, no hi ha cap mena de referència especial al gènere. *Els escriptors catalans parlen* (Barcelona 1973), d'Estanislau TORRES, conjunt d'entrevistes a quasi tots els guanyadors del premi «Victor Català», hauria estat més interessant si l'autor hagués publicat el qüestionari, o el guió que mena les converses. Aquestes, en certs moments, són difícils d'entendre.

6. Un cas com el de la publicació mensual francesa «Le Monde Diplomatique», on sovint es publiquen narracions curtes o contes, no és massa freqüent a les nostres latituds.

7. De les 5.000 ptes. inicials es va passar a 10.000 l'any 1955, a 25.000 l'any 1960, i a 30.000 l'any 1976.

8. Vid. Estanislau TORRES, *Els escriptors catalans parlen*.

talà» (1953-1976), en dos aspectes. D'una banda, l'actitud dels autors respecte a la realitat que els envolta, el major o menor grau de realisme, i, en especial, el tractament donat a un tema obsessiu, encara que no es vulgui, pels homes i dones que han viscut en el nostre país de mig segle ençà: la guerra civil com a punt de referència, d'oblit, de record. De l'altra, pot destacar-se l'evolució de les tècniques narratives, sovint condicionades per les dificultats administratives (llegiu «censura del règim») per a expressar allò que hom volia. És l'oscil·lació entre una actitud psicològica, intimista, a voltes lligada al subjectivisme líric, i una actitud més decantada per la sociologia, d'anàlisi i reflex d'una situació general, de la qual surt un corrent (resum de les dues?), en els darrers anys, que tendeix a l'experimentació de noves tècniques narratives, d'acord amb la crisi general de la narrativa contemporània (es posen en qüestió els mateixos fonaments del gènere) i de la qual el conte no queda dispensat.

És combinant aquests dos aspectes, o centres d'interès, que pot arribar-se a la distinció, dins de la història del conte català contemporani, de quatre etapes bàsiques, discutibles i matisables, però que, a nivell operatiu i a partir de les premisses indicades, serveixen per a una millor comprensió de l'evolució del gènere. Aquestes etapes o períodes són: 0) 1939-1952 (en el cas del premi «Victor Català») és el «període de silenci»¹¹ que hauria d'estudiar-se, principalment, a partir de les publicacions editades a l'exili; 1) 1953-1957, l'allunyament de la realitat; 2) 1958-1965, l'època del realisme estricte; 3) 1966-1976, l'època oberta a una internacionalització de la cultura catalana per raons polítiques, i en la qual es fa més important l'esforç d'investigació tècnica i formal.

L'allunyament de la realitat

En el primer període és on trobem més autors que ja havien publicat algun llibre abans de la guerra civil, i també que, de prop o de lluny, l'havien viscuda. Són escriptors que s'han vist obligats a continuar la seva carrera literària a l'exili, i la participació en el premi representa, d'alguna manera, la reincorporació a la vida cultural catalana de l'interior. És, també, el període més ric quant a la qualitat dels reculls premiats, pels autors

i per les obres. Joan Triadú, en la seva *Antologia*, que —recordem-ho— es tanca l'any 1950, ja havia indicat alguns d'aquests noms com a possibles bons escriptors, concretament Pere Calders, Mercè Rodoreda i Jordi Sarsanedas. *Mites*, d'aquest darrer,¹² és la primera obra que obtingué el «Victor Català», l'any 1953. És una obra presentada singularment a un concurs de narracions curtes, ja que és un recull de difícil classificació. És, però, una de les aportacions més brillants a la prosa catalana contemporània; Joan Fuster ja ha indicat que «representen [els *Mites*] un extrem patètic d'«evasió» com potser cap altra literatura de l'època podia produir»;¹³ Joaquim Molas, al seu torn, els ha definits com «una situació ahistòrica que, tautemateix, suposa un sistema de relacions que podria produir-se històricament».¹⁴ És aquesta clau dels *Mites*: són un bon representant de què és la literatura de l'època, a cavall del realisme i del surrealisme, sempre amagant la veritable realitat, més com a única solució possible, que com a fruit d'una actitud estètica. *Les cròniques de la veritat oculta*, de Pere Calders,¹⁵ i *La ciutat i el tròpic*, de Ferran de Pol,¹⁶ són els reculls premiats en els anys següents. Són obres d'autors que han viscut la guerra civil i l'exili mexicà. El context dels contes és amagat en el primer, i netament mexicà en el segon. Persisteix, per tant, el rebuig o la impossibilitat de tractar la realitat. La diferència essencial entre els dos reculls és tècnica. El primer practica el conte-anècdota, d'impacte molt directe, destacant la simbologia dels personatges o les situacions. El segon practica la *nouvelle*, narracions llargues que han tingut en Terenci Moix i Gabriel Janer Manila altres conreadors en el «Victor Català». Aquestes tres obres s'inclouen en una classificació-hit-parade de la narrativa catalana organitzada per «Serra d'Or», l'any 1964.¹⁷ Cal destacar que aquests reculls són dels pocs que han guanyat el premi, que, avui encara, admeten una lectura vàlida, acceptable per al lector contemporani. No és aquest el cas de *Crédits hu-*

12. Premi «Victor Català» 1953 (Barcelona 1954).

13. Joan FUSTER, *Literatura Catalana Contemporània*, p. 373.

14. Joaquim MOLAS, Pròleg a J. SARSANEDAS, *Mites* (Barcelona, Edicions 62, 1976?), p. 5.

15. Premi «Victor Català» 1954 (Barcelona 1955).

16. Premi «Victor Català» 1955 (Barcelona 1956).

17. *Els crítics davant la literatura catalana (1939-1963)*, «Serra d'Or», VI (1964), p. 604. Les quatre obres seleccionades eren *Cròniques de la veritat oculta* (10 vots), *Mites* (7 vots), *Gent de l'alta vall*, de Pere Calders (4 vots) i *Entre la ciutat i el tròpic* (4 vots).

mans, de Manuel de Pedrolo,¹⁸ etern finalista des de la institució del premi. Trobem també el rebuig (obligat?) d'una realitat existent, i l'ambientació, forçada, en països estranys, i amb una penetració constant de l'absurd: la mort, hotels sinistres, suplantacions de personalitat, etc. *Vint-i-dos contes*, de Mercè Rodoreda,¹⁹ suposà la reincorporació de l'autora a les lletres catalanes, des del seu exili suís, abans del boom que es creà al voltant de l'escriptora, després de la publicació de *La Plaça del Diamant* l'any 1962. És una obra pont dins la seva narrativa, ja que enllaça l'època de pre- i postguerra.²⁰ Aquí ja trobem trets típics de la Rodoreda: la introspecció psicològica, el protagonisme femení, l'ambientació barcelonina; però, alhora, barrejats, hi trobem contes que encarnen la problemàtica de l'època: contes ambientats a l'exili, contes de to realista, on s'expressa la problemàtica de la postguerra, a l'interior i a l'exterior de Catalunya. Representen unes temptatives frustrades, una línia que posteriorment abandonà, però també és l'anunci de quina seria la tendència dominant de la narrativa catalana en els anys següents.

Realisme històric

En el segon període trobem una sèrie de llibres i autors premiats que reflecteixen, en certa manera, la situació política de l'època. En plena etapa dels «plans de desenvolupament», els autors, sobretot en el camp de la poesia, comencen a preocupar-se per la realitat que els envolta i s'albiren algunes temptatives d'innovacions tècniques. En el camp de la narrativa curta les innovacions són menys importants. Aquí trobem de forma més clara la presència de la guerra civil, augmentada per la manca d'una infraestructura educativa i lectora mínimament correcta, i això condiciona la formació literària dels escriptors.

La característica principal que uneix els autors que guanyen el «Victor Català» durant aquests anys, és la de practicar una literatura de to realista, per les tècniques i els temes, molt cenyida a la realitat catalana de l'època (sovint barcelonina i personal), i, en alguns casos, amb unes intencions que ultrapassen els seus condicionaments. El realisme que practiquen, a voltes, pretén ésser «social», però a causa de les imposicions de

la censura o del criteri polític-moral aplicat, aquest realisme resta una mica aigualit, i es perd, així, gran part de l'efectivitat denunciadora que tenia la poesia. D'una manera objectiva podria dir-se que en aquest grup de reculls es nota particularment el pas del temps, la seva caducitat a llarg termini, com ho demostra el fet que, a hores d'ara, resultin francament avorrits i de lectura i comprensió difícils. Molts dels autors, a més, han abandonat, posteriorment, la pràctica de la literatura. L'absurd i l'anàlisi de les situacions absurdes en la vida de l'home modern, són les principals obsessions d'aquests autors; d'alguna manera, seguien el camí iniciat per Manuel de Pedrolo amb *Crèdits humans*, però amb una ambientació més localista. El tancament de la cultura nacional és evident en reculls com *Varietés*, de Josep M. Espinàs,²¹ intent de fer un recull unitari en funció de l'extensió demanada,²² i que se'ns presenta com un conjunt desigual de narracions molt curtes, amb un humor, de vegades, massa casolà, influït per Camilo José Cela. També es presenta aquest tancament en algunes de les narracions de *Perquè no* de Josep A. Baixeras,²³ que s'acosten a la *nouvelle* i que poden ésser relacionables amb Pavese, com han indicat alguns crítics.²⁴ Però l'autor no assoleix un nivell prou acceptable quan intenta crear el «mite de Castellet», en caure en un localisme fals. Tampoc no assoleix un nivell acceptable Ramon Folch i Camarasa en molts dels contes de *La sala d'espera*,²⁵ en els quals les situacions humanes són resoltes mitjançant un humor basat en l'absurd, però una mica ridícul; la resolució grotesca trenca completament la tensió plantejada. L'absurd és també el tema principal de molts dels contes de *La xera*, d'Estanislau Torres;²⁶ en aquest cas dominen les ambientacions en països i llocs imaginaris, al costat de les barcelonines, i amb l'ajut d'aquestes l'autor planteja problemes humans d'actualitat: l'existència dels «països de l'est», la insolidaritat humana ran d'una protesta col·lectiva, etcètera.

La problemàtica que viuen els autors cada dia, i l'ambient en el qual viuen i tre-

18. Premi «Victor Català» 1956 (Barcelona 1957).

19. Premi «Victor Català» 1957 (Barcelona 1958). Segona edició de l'any 1973.

20. Carme ARNAU, *Introducció a la narrativa de Mercè Rodoreda*, dins Mercè RODOREDÀ, *Obres Completes*, 1: 1933-1960 (Barcelona 1976).

21. Premi «Victor Català» 1958 (Barcelona 1959).

22. «Tots fan un paper diferent, aquesta és l'essència de les variétés. I curt. És norma que jo imposo.» J. M. ESPINÀS, *Variétés*, p. 5.

23. Premi «Victor Català» 1959 (Barcelona 1960).

24. Joan TRIADÚ, en el *Pròleg*, i Francesc VALLVERDÚ, «Perquè no» de Josep A. Baixeras, «Serra d'Or», II (1960), p. 18.

25. Premi «Victor Català» 1960 (Barcelona 1961).

26. Premi «Victor Català» 1961 (Barcelona 1962).

ballen, és molt més evident en els reculls que van ésser premiats en els anys següents. Notem, així, una progressió en la importància donada a la realitat. *Pollen*, de Jordi Mauguier,²⁷ és un grup de contes que descobren un ambient burgès, i la visió que un determinat sector social, amb inquietuds, té de la vida: servei militar, primera sortida a l'estranger, problemàtica religiosa des d'una òptica catòlica, etc. O bé les frustracions que imposa la societat «estabilitzada» d'inicis dels seixanta, en *La nostra terra de cada dia*, de Carles Macià i Vives.²⁸ És la soledat, com a tema principal, i les causes i/o efectes, com a tema secundari: timidesa, vida fictícia, sexualitat reprimida, falsedat en les relacions familiars, bogeria; en aquest recull hi ha un conte interessant, «En tecnicolor i en negre», per la referència, molt tímida, a la guerra civil, i per l'assaig de noves tècniques: el trencament de la monòtona linealitat temporal que imposava la literatura realista en ús. Trobem més provatures de tècnica narrativa a *Solucions provisionals*, de Joaquim Carbó.²⁹ Diàleg sense acotacions, descripció global, narracions cronològiques, etc. Però l'autor encara se cenyeix massa a una realitat que l'envolta, concreta, i se centra massa en la problemàtica creada per les relacions humanes en una societat com la catalana, cada vegada més consumista. El problema comú dels reculls d'aquest període és que a quasi tots els volums trobem, tan sols, un conte acceptable, la qual cosa pot donar una idea de la pobresa del període.

L'any 1965 és premiada, per fi, una obra que assoleix la fita que s'havia proposat els anteriors guanyadors. Aquesta sí que és una obra realista, i l'autor, que també ha viscut l'exili com els guanyadors del primer període, ens presenta un recull que demostra un contacte amb la narrativa europea contemporània. Es tracta d'*El café dels homes tristos*, de Víctor Mora,³⁰ mostra clara d'un realisme quasi militant, que el mena a barrejar català i castellà en els diàlegs. Dominen els contes de temàtica sociopolítica, amb constants referències a la guerra civil i a la postguerra, com cap altre autor n'havia fet fins ara. A nivell tècnic, cal destacar la utilització freqüent de l'el·lipse i l'intent de reproduir (a la manera de Claude Simon i els experimentadors del *nouveau roman*) els textos escrits que veuen els personatges dels contes en anuncis, diaris, imatges gràfiques. En conjunt, doncs, el recull resulta molt im-

portant, més que pel seu valor estrictament literari, per allò que suposa d'explotació màxima del realisme, la inclusió d'una temàtica (guerra civil i postguerra) fins ara massa amagada amb subtileses, i per la confirmació que les innovacions tècniques, la investigació formal (que ja havia començat tímidament Carbó) són importants per als narradors catalans. Tot això es confirmarà en els anys següents.

Internacionalització i investigació formal

Excepció feta d'alguns autors madurs que aprofiten el premi com a mitjà de publicació de la seva obra narrativa, en el període 1966-1976, l'aspecte més destacable consisteix en la presentació a la societat literària catalana de nous autors, joves, els quals han rebut una educació més oberta i completa, més influenciada per la narrativa estrangera del moment. Són autors que no han viscut la guerra civil, que incorporen, en alguns casos, la realitat que els envolta de manera directa: la lluita contra la dictadura, la influència de l'allau turística, etcètera.

Amb la concessió del premi a Ramon Terenci Moix es confirma la tendència europeitzant i jove que mou la literatura catalana en aquests anys. És destacable que, a partir d'aquest any, 1967, es concedeixi a una sèrie d'autors joves que no havien viscut ni la guerra civil, ni els primers anys de la postguerra, la qual cosa, d'alguna manera, explica el canvi. A més, per a alguns narradors, la concessió del «Victor Català» suposa la seva introducció en la cultura catalana activa, o la seva confirmació com a promesa. Aquest és el cas de Terenci Moix, Montserrat Roig, Gabriel Janer Manila i Josep Albanell.

La torre dels vicis capitals, de Ramon Terenci Moix³¹ suposa un dels primers reconeixements del qui, posteriorment, es convertí en l'*enfant terrible* de la literatura catalana, durant la dècada dels seixanta. Suposa també una nova insistència en la *nouvelle*, i una internacionalització de la narrativa catalana. Moix ha llegit els narradors contemporanis anglesos i americans «en directe», i això es nota en la seva producció; a més, el tractament desimbolt de la realitat fa que superi el realisme clos que s'havia practicat fins a la data. Aquest és un altre dels bons reculls premiats en el «Victor Català» que suposen una revolució en el gènere a casa nostra, i és dels pocs que encara avui su-

27. P. «Victor Català» 1962 (Barcelona 1963).

28. P. «Victor Català» 1963 (Barcelona 1964).

29. P. «Victor Català» 1964 (Barcelona 1965).

30. P. «Victor Català» 1965 (Barcelona 1966).

31. P. «Victor Català» 1967 (Barcelona 1968).

porten una lectura. Tres anys després, el 1970, el guanyava Montserrat Roig amb *Molta roba i poc sabó... i tan neta que la volen*,³² que ha resultat un dels títols més rendibles per a l'editorial, i en el qual, més que uns contes brillants, trobem la revelació d'una de les figures més prometedores de la literatura catalana actual. El recull, però, té deficiències d'estructura i resulta massa ambiciós l'intent de lligar entre ells els diversos relats, que més tard havien de formar una novel·la, *Ramona, adéu*. Com a exercicis, això sí, resulten bastant brillants. Es nota en l'autora el seu pas per la universitat i l'aparició d'una «nova Barcelona». També és destacable *El cementiri de les roses*, de Gabriel Janer Manilla.³³ És un dels pocs representants de la literatura de les Illes que ha guanyat el «Víctor Català»; suposa la confirmació d'una revelació i la contribució del premi al *boom* de la literatura mallorquina. El recull està format per tres *nouvelles* i dos contes curts, i domina el tema de la frustració. No és tan interessant el recull de Josep Albanell, *Les parets de l'insonni*,³⁴ l'etern autor d'«exercicis» que no acaba de trobar una línia temàtica prou definida. Dominant com domina la tècnica narrativa, i amb els experiments tècnics que fa, els seus relats resulten poc interessants per manca de cohesió ambiental i temàtica; però és una bona mostra del camí innovador que ha seguit la narrativa catalana en els darrers anys. En aquesta línia experimentadora, també però menys atractius, podria classificar-se el recull de Jaume Cabré, *Faules de mal desar*³⁵ i el de Xavier Romeu, *La mort en punt*.³⁶

Al costat d'aquests autors joves, «noves valors» de la nostra narrativa, han estat premiats durant aquests anys autors més madurs, ja integrats en la pràctica literària, que també han col·laborat a la renovació del gènere, ja que alguns d'ells estaven interessats en moviments d'avantguarda. Aquest és el cas de Guillem Viladot, conreador de la poesia visual entre nosaltres, que obtingué el premi pel seu recull *La gent i el vent*,³⁷ on trobem un conjunt força homogeni de contes-anècdota, quasi epigramàtics, amb important intervenció de l'humor satíric basat en la intenció metonímica dels noms dels personatges. *Les quatre llunes*, de Jaume Vidal

Alcover,³⁸ *Vides alienes*, de Beatriu Civera³⁹ i *Vida i miracles de n'Aineta dels matalassos*, d'Antoni Mus,⁴⁰ són bons exemples d'aquest tipus d'autors. El darrer, publicat després de la mort del dictador, conté referències crítiques a la dictadura i les seves institucions, i pot donar una idea del canvi de situació respecte a la censura. Una excepció dels blocs dominants del període, autors joves i madurs, la trobem en Robert Saladrigas, que guanyà el premi el seu recull *Boires*.⁴¹ Es tracta d'un bon coneixedor de la literatura contemporània, que practica el realisme fantàstic, introduint elements onírics en algunes narracions. Les relacions amb Julio Cortázar són evidents, i molt més en una narració: «Història d'una invasió» recorda (massa?) «Casa tomada», del narrador argentí. En els contes apareixen també referències a la realitat civil que l'envolta: la guerra civil, les manifestacions d'estudiants i els moviments populars.

Conclusions

Després d'aquest repàs tan ràpid dels llibres i dels autors que han obtingut el premi «Víctor Català» durant aquest llarg període (1953-1976) em sembla possible apuntar algunes conclusions sobre què ha estat el premi, les quals, ampliades, podrien servir de base a un estudi de l'evolució del conte català contemporani. Sovint, la literatura (i l'autor) «de premi literari» està molt poc relacionada amb els corrents literaris de l'època. No és aquest el cas de Catalunya, i en el cas del «Víctor Català» ens trobem davant d'un premi força representatiu de la narrativa escrita, almenys, en el Principat. La majoria dels escriptors presentats al premi són barcelonins. I això pot ser un indicador de la problemàtica centralització de la nostra cultura. De tota manera, és positiu, per al premi, que els principals narradors catalans l'hagin obtingut o s'hi hagin presentat, tot i que en els darrers anys sembla que ha entrat en una fase de decadència, de pèrdua d'interès, a causa, possiblement, de les noves condicions editorials i sociopolítiques.

Un punt que sembla interessant és la constatació de l'existència de diferents generacions d'escriptors, la major o menor qualitat de

32. P. «Víctor Català» 1970 (Barcelona 1971).

33. P. «Víctor Català» 1971 (Barcelona 1972).

34. P. «Víctor Català» 1972 (Barcelona 1973).

35. P. «Víctor Català» 1973 (Barcelona 1974).

36. P. «Víctor Català» 1975 (Barcelona 1976).

37. P. «Víctor Català» 1966 (Barcelona 1967).

38. P. «Víctor Català» 1968 (Barcelona 1969).

39. P. «Víctor Català» 1974 (Barcelona 1975).

40. P. «Víctor Català» 1976 (Barcelona 1977).

41. P. «Víctor Català» 1969 (Barcelona 1970).

les quals sembla estar molt relacionada amb la distància que les separa de la guerra civil. Això pot semblar excessivament simplificador, però és evident en el cas del «Victor Català». Durant els primers anys el guanyen una sèrie d'autors educats abans de la guerra, alguns amb obres publicades en el període anterior; després el guanyen un grup d'escriptors més diluït, amb una formació (i no per culpa seva) difícil, alguns dels quals no tenen personalitat literària i abandonen tot seguit la pràctica de la literatura; posteriorment apareix una nova generació que no ha viscut el conflicte bèl·lic, que ha tingut una formació més sòlida, que està més en contacte amb la literatura es-

trangera, i trobem alguns dels autors que han dominat la narrativa en els darrers anys.

També sembla evident, per acabar, que no és mitjançant premis com aquest que es construeix una cultura sòlida, amb cap i peus. Autors, editors, crítics i lectors hauran de reflexionar sobre com adequar-se a la nova situació, amb les possibilitats incrementades que aquesta ofereix, i com el conte, i la literatura catalana en general, pot assolir el nivell que li correspon. Caldrà, per a això, completar aquesta anàlisi i definir més exactament quines són les deficiències de la nostra cultura.

ENRIC BOU

Un article desconegut de Jaume Vicens Vives, per Joaquim Nadal i Ferreras

En la revista gironina «Victors»,¹ del mes de març de 1936, aparegué, entre d'altres, un article de Jaume Vicens Vives sobre la *Formació, valor i concepte del mot Espanya en la Catalunya decadent*. Vicens tenia, en aquells moments, vint-i-sis anys i estava tot just encetant la seva carrera universitària. El seu nom ja havia començat a sonar, sobretot en els diaris, arran de la seva polèmica amb Antoni Rovira i Virgili, però encara no havia publicat la seva tesi doctoral, que, amb tot, ja havia donat a la impremta. La curta anomenada del jove historiador i, molt especialment, el caràcter limitat i reduït de la tirada de la revista gironina, sumats als atzars de la guerra civil, feren que l'article de Vicens passés desapercbut tant pels contemporanis com pels qui, en el moment del seu traspàs, s'encarregaren de fer-ne la biobibliografia.² Més endavant, i tancant la cadena dels obllits, l'article passaria desapercbut pels encarregats de realitzar la recopilació de l'*Obra dispersa*.³ És clar que la vida efímera de «Vic-

tors», l'enorme buit cultural de la Girona de postguerra, la curta edat d'alguns dels col·laboradors, la mort d'altres i l'exili de molts d'ells cobririen la història de la revista amb una cortina de fum que arribà a afectar inconscientment —en tenim constància— molts dels qui, amb il·lusió en el projecte, hi havien participat.

«Victors» es publicà a Girona mensualment de gener a maig de l'any 1936. En sortiren, doncs, cinc números, i el sisè, que ja estava enllestit i el contingut del qual ens és conegut, quedà aturat a la impremta amb motiu de l'aixecament militar de juliol de 1936.⁴ La revista, encoratjada econòmicament, segons sembla, per Pompeu Pascual, fou fundada per Pere Abellí, Emili Blanc, Josep Claret, Josep Colomer, Josep M. Corredor, Francesc Ferrer, Lluís Franquesa, Carles de Palol, Pompeu Pascual, Josep Planas, Agustí Pera i Francesc Riuró. Ultra aquests, trobatiem també cabuda a les pàgines de la revista un nodrit grup de col·laboradors que, junts, constituïen la síntesi de la vida cultural gironina del moment. Diem de la vida cultural, perquè aquest era el caire bàsic que tindria: des de traduc-

1. Sobre aquesta revista, vegeu Josep CLARA RESPLANDIS, *Index de la revista «Victors»*, «Anales del Instituto de Estudios Gerundenses», XXII (1974-1975) ps. 373-376.

2. La més completa, ampliació de la que fou publicada a «Índice Histórico Español», és la de Pilar GALERA, «Publicaciones de Vicens Vives» dins *Homenaje a Jaime Vicens Vives*, vol. I (Barcelona 1965), ps. XIX-XXV.

3. J. VICENS VIVES, *Obra dispersa*, a cura de Miquel BATLLORI i Emili GIRALT, vol. I: *Catalunya ahir i avui*. Pròleg de Ramon d'Abadal; vol. II: *Espanya, América, Europa*, Pròleg de José M. Lacarra (Barcelona 1967). Josep Clara, *Index...*, p. 374, ja ho havia observat: «El de Vicens, especialment, hauria de ser molt més

conegut: va passar per alt als qui aplegaren l'*Obra dispersa*.»

4. Josep M. Corredor, ha explicat com la iniciativa i la finançació de la revista fou deguda al doctor Pompeu Pascual i Carbó: «Enmig d'aquestes circumstàncies ja anguixoses —1936— en Pascual tingué una altra iniciativa: crear i pagar una revista, "Victors", on col·laboràvem gent de dreta i gent d'esquerra com una modesta senyera de convivència. (El darrer número quedà encallat a la Impremta Moderna un infaust 19 de juliol.) Santa convivència!» («Presència», núm. 469, 9-IV-1977, p. 22).